

ZAGADNIENIA

- Pojęcie spedycji
- Pojęcie spedytora
- Cechy spedytora
- Prawa i obowiązki spedytora
- Proces spedycyjny i jego etapy
- Eksport i import w spedycji
- Potrzeby spedycyjne
- Mierniki działalności spedycyjnej

Spedycję można określić jako działalność zarobkową, która polega na organizowaniu przemieszczania ładunków i związanych z tym czynności na zlecenie innego podmiotu. Ma ona charakter koncepcyjno-organizacyjny – opiera się bowiem w głównej mierze na racjonalnym planowaniu, a następnie wprowadzaniu planów w życie. Działalność spedycyjna umożliwia zatem zbieranie informacji, na ich podstawie podejmowanie decyzji, a następnie zorganizowanie transportu.

TEMAT DO DYSKUSJI

Zastanówcie się w grupach czteroosobowych, jakie informacje są niezbędne dla spedytora, by mógł podejmować decyzje w zakresie swojej działalności.

ZAPAMIĘTAJ

Do działalności spedycyjnej nie zalicza się usług transportowych. Choć część przedsiębiorstw spedycyjnych świadczy również usługi transportowe, jest to zupełnie odrębny zakres działalności.

Spedитор to osoba, która zawodowo i w celach zarobkowych zajmuje się, w imieniu własnym lub podmiotu zlecającego, organizowaniem przemieszczania ładunków. Bardzo ważne jest, aby w trakcie wykonywanej pracy spedитор wykazywał się profesjonalizmem, ponieważ ponosi odpowiedzialność za zorganizowanie transportu w sposób prawidłowy.

CIEKAWOSTKA

Najwięcej uchybień i wypadków w transporcie ładunków jest konsekwencją błędów ludzkich – niewiedzy, zaniechań lub braku doświadczenia.

a)

b)

Rys. 26.1. Grupy spedytatorów: a) spedитор czysty, b) spedитор mieszany.
Źródło: opracowanie własne.

Spedитор czysty zajmuje się wyłącznie realizacją czynności typowo spedycyjnych (tzw. spedycji właściwej), czyli w głównej mierze realizacją zadań związanych z organizowaniem procesu transportowego. **Spedитор mieszany** zajmuje się realizacją czynności spedycyjnych, a także przemieszczaniem ładunków (czyli realizacją procesu transportowego) i wykonywaniem innych dodatkowych czynności.

Zaleca się, aby **spedитор** posiadał odpowiednie **cechy i umiejętności**, a więc wykazywał się:

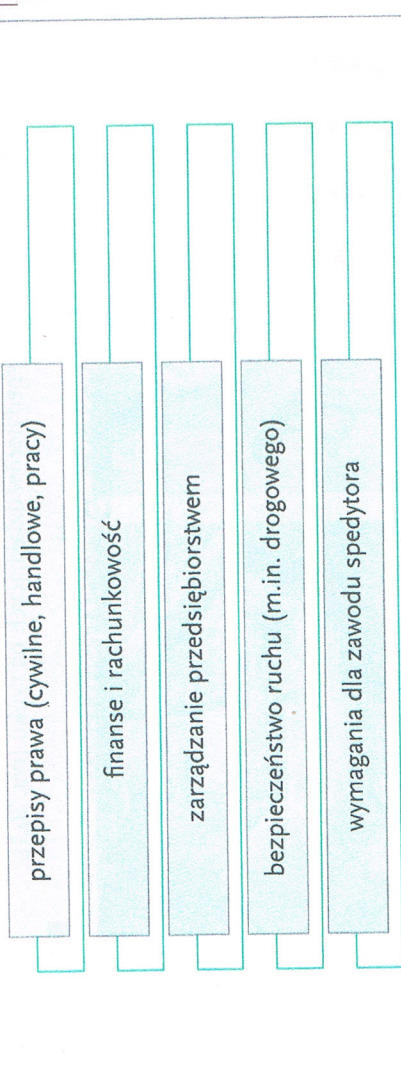
- rzetelnością w kalkulacji cen,
- niezawodnością w działaniu,
- operatywnością,
- kompleksowym podejściem do wykonywanych zadań,
- lojalnością,
- terminowością,
- dostępnością,
- dbałością o interesy klientów¹.

TEMAT DO DYSKUSJI

Zastanówcie się w grupach czteroosobowych, jak należy rozumieć twierdzenie, że spedитор powinien mieć odpowiednie cechy charakteru i umiejętności. Wybierzcie cechę, którą uważacie za najbardziej pożądaną.

Profesjonalny spedитор to ktoś, kto nie tylko ma utrwaloną wiedzę z zakresu transportu i spedycji, ale także dobrze orientuje się w innych dziedzinach pomocnych w prowadzeniu działalności gospodarczej (rys. 26.2).

¹ J. Neider, *Transport międzynarodowy*, wyd. 2 zmien., PWE, Warszawa 2012, s. 247–248.

Rys. 26.2. Dodatkowa wiedza, jaką powinien mieć spedytork
Źródło: opracowanie własne.

Główne obowiązki spedytorka dzieli się na trzy grupy (tab. 26.1).

Tabela 26.1. Charakterystyka głównych obowiązków spedytorka

Obowiązek	Charakterystyka
Wykonywanie ustaleń umownych lub zawartych w zleceniu spedycyjnym	Zalicza się do nich takie działania, jak: • wysyłka i odbiór przesyłek, • przygotowanie planu organizacji transportu, • przygotowanie niezbędnej dokumentacji, • udzielanie zaleceń.
Egzekwowanie nienależnie pobranych kwot i innych należności	Dotyczy to kwot naliczanych w związku z zawartą umową i realizowaną usługą.
Zabezpieczenie praw zleceniodawcy	W przypadku powstania szkód będących efektem realizowanego procesu transportowego.

Źródło: opracowano na podstawie A. Salomon, *Spedycja. Teoria, przykłady, ćwiczenia*, Wydawnictwo Akademii Morskiej w Gdyni, Gdynia 2011, s. 17.

Poza obowiązkami **spedytorka** wiele **praw**, które są przydatne do właściwego wykonywania pracy i jednocześnie powodują, że praca spedytorka jest przyjemniejsza, ponieważ daje mu możliwość dokonywania wyborów (tab. 26.2).

Tabela 26.2. Charakterystyka głównych praw spedytorka

Prawo	Charakterystyka
do wyboru właściwych środków transportu, przewoźników i drogi przewozu	Element ten może również stanowić obowiązek spedytorka, zwłaszcza w sytuacji, gdy takie ustalenia nie zostały uwzględnione w zawartej pomiędzy stronami umowie.
do samodzielnego wykonania przewozu	Nie jest to część umowy spedycyjnej. Realizacja przewozu wiąże się z wstąpieniem w prawa i obowiązki przewoźnika przez spedytorka. Nie ma tu konieczności zawierania dodatkowej umowy pomiędzy spedytorkiem a zleceniodawcą. Jeżeli zleceniodawca wyraźnie wskaże firmę, którą ma realizować przewóz, albo zabroni spedytorkowi wykonania takiego przewozu, wówczas spedytork powinien się bezwzględnie zastosować do tego polecenia.

Prawo	Charakterystyka
do ustanowienia zastawu	Zastaw ma na celu zabezpieczenie ewentualnych roszczeń – pro-wizji czy zwrotu wydatków, które mogą powstać w momencie, gdy przesyłka znajduje się u spedytorka lub innych podmiotów działają-cych z jego ramienia.
do powierzenia wykonania niektó-rych czynności innym spedytorkom	Może się to odbyć bez uprzedzenia zleceniodawcy. Jednak odpo-wiedzialność za realizację usługi w dalszym ciągu spoczywa na spedytorku głównym.

Źródło: opracowano na podstawie A. Salomon, *Spedycja. Teoria, przykłady, ćwiczenia*, Wydawnictwo Akademii Morskiej w Gdyni, Gdynia 2011, s. 17–18.

TEMAT DO DYSKUSJI

Jakie jeszcze inne prawa i obowiązki spedytorka można dodać do wymienionych?

Proces spedycyjny to zbiór czynności spedycyjnych, które są wzajemnie ze sobą powią-zane. Realizacja tych czynności jest niezbędna do uzyskania ostatecznego rezultatu pole-gającego na przemieszczaniu ładunków z punktu nadania do punktu odbioru.

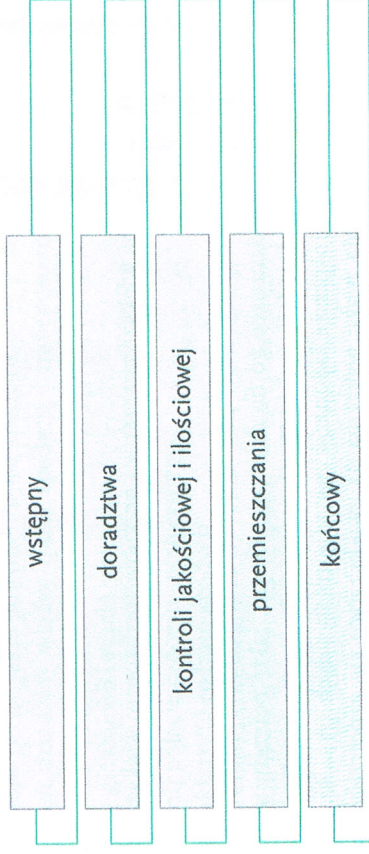
Wy różnia się dwa rodzaje spedycji (tab. 26.3).

Tabela 26.3. Rodzaje spedycji

Rodzaj spedycji	Charakterystyka
gałęziowa	Ma zastosowanie wyłącznie do jednego środka transportu. Prowadzi się tu odrębną dokumentację dla każdego środka transportu.
intermodalna	Ma zastosowanie do więcej niż jednej gałęzi transportu. Proces ma charakter komplek-sowy. W tego rodzaju spedycji stosuje się jeden typ dokumentów.

Źródło: opracowano na podstawie R. Kacperczyk, *Transport i spedycja*, cz. 2, *Spedycja. Podręcznik dla uczniów technikum i szkół policealnych*, Difin, Warszawa 2009, s. 9.

W związku z tym, że proces to wiele występujących po sobie czynności, także w procesie spedycyjnym można wyodrębnić kilka **głównych etapów** (rys. 26.3).

Rys. 26.3. Etapy procesu spedycyjnego
Źródło: opracowano na podstawie R. Kacperczyk, *Transport i spedycja*, cz. 2, *Spedycja. Podręcznik dla*

Na etapie wstępnym wskazuje się ogólny zarys organizacji procesu transportowego, a także uwzględnia wymagania stawiane spedytorowi przez jego zleceniodawcę. Na etapie doradztwa uzgadnia się plan przewozu, którego opracowanie spoczywa na spedytorze, oraz przeprowadza się kalkulację cenową, a także przygotowuje dokumenty przewozowe. Etap kontroli odnosi się do sprawdzenia stanu faktycznego transportowanego ładunku z informacjami, jakie zostały zawarte w liście przewozowym. Ponadto weryfikuje się wszelkie ustalone pomiędzy stronami wymogi jakościowe dotyczące transportu towaru. Etap przemieszczania polega na fizycznym przepływie towaru, jednak zadanie spedytora sprowadza się nie do realizacji transportu, a jedynie do jego kontroli. Kluczowe znaczenie w tym etapie ma odpowiedni przepływ informacji i sposób komunikowania się wszystkich podmiotów biorących udział w procesie transportowo-spedycyjnym. Jeśli pojawia się taka konieczność, to spedytor powinien również załatwić formalności związane z odprawą celną. W etapie końcowym obowiązkiem spedytora jest dopilnowanie wyładunku towaru, uregulowanie wszelkich należności związanych z danym przewozem i, jeżeli stwierdzi się jakiegokolwiek uszkodzenia lub uchybienia w transporcie lub towarze, sporządzenie odpowiedniego protokołu.

ZAPAMIĘTAJ

Wyróżnia się pięć głównych etapów procesu spedycyjnego: wstępny, doradztwa, kontroli, przemieszczania oraz końcowy.

W czasach globalizacji i wzrastającej konkurencyjności przedsiębiorstw spedycyjnych znaczenia nabiera handel międzynarodowy. Oznacza on, że pomiędzy stronami dochodzi do wymiany towarów, usług lub dóbr w skali międzynarodowej. Siedziby stron umowy znajdują się zatem w innych krajach. Z pojęciem tym ściśle związane są pojęcia eksportu i importu. **Eksport** oznacza wysyłkę towaru z kraju, w którym został wytworzony, do innego go, w którym znajduje się odbiorca. **Import** zaś odnosi się do przywozu towarów z innego kraju na własny rynek.

W przypadku importu i eksportu realizowanego w ramach Unii Europejskiej mówi się o **wewnątrzspółnotowym przepływie towarów**. Zatem import i eksport właściwy mają miejsce w transakcjach realizowanych między krajem Unii Europejskiej a krajem spoza niej.

TEMAT DO DYSKUSJI

Która czynność w spedycji ma większe znaczenie i przynosi spedytorom większe korzyści: import czy eksport?

Potrzeby spedycyjne są to motywy, które powodują, że dany podmiot odczuwa napięcie motywacyjne, najczęściej składające go do działania. O tym, jakie potrzeby spedycyjne dominują w danym czasie, decyduje rynek. Z całą pewnością popyt na usługi spedycyjne rośnie, m.in. na te w transporcie ładunków ponadnormatywnych (rys. 26.4). Przede wszystkim jednak wymagania rynku wskazują na zwiększające się zapotrzebowanie na usługi coraz lepszej jakości.

Rys. 26.4. Transport ładunku ponadgabarytowego

TEMAT DO DYSKUSJI

Czy w przyszłości znaczenie transportu ładunków ponadgabarytowych będzie wzrastało?

Mierniki działalności spedycyjnej pozwalają wyrazić uzyskane przez firmę wyniki. Wyróżnia się cztery główne grupy takich mierników:

- naturalne – odnoszą się do fizycznej formy jednostki miary, np. kilogramów, metrów; czasami występuje konieczność postużenia się kilkoma jednostkami miary jednocześnie;
- wartościowe – pozwalają na wyrażenie produkcji, różnych asortymentów czy odmian; pracochłonności – wskazują, jaki czas jest potrzebny do wykonania określonego wyrobu (w podziale na grupy pracowników oraz na rodzaje realizowanych usług);
- umowne – pozwalają dokonać przeliczenia różnorodnej produkcji do różnych usług na pewnym poziomie umownym, np. wozokilometry².

SPRAWDŹ SWOJE WIADOMOŚCI I UMIEJĘTNOŚCI

1. Zdefiniuj pojęcia: spedycja, spedytor, spedytor czysty, spedytor mieszany.
2. Przedstaw cechy, jakie powinien mieć spedytor.
3. Wymień dziedziny wiedzy (poza spedycją i transportem), które mogą być pomocne w pracy spedytora.
4. Omów główne obowiązki spedytora.
5. Scharakteryzuj główne prawa spedytora.
6. Wyjaśnij pojęcie procesu spedycyjnego.
7. Scharakteryzuj rodzaje spedycji.
8. Omów etapy procesu spedycji.
9. Zdefiniuj pojęcia eksportu, importu, wewnątrzspółnotowego przepływu towarów.
10. Co to są potrzeby spedycyjne?
11. Scharakteryzuj grupy mierników stosowanych w działalności spedycyjnej.